

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
ЦЕНТАР ЗА СТРУЧНО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУКА

НАСТАВНА ПРОГРАМА

РУДАРСКИ МАШИНИ СО ТРАНСПОРТ И ИЗВОЗ

III година

ГЕОЛОШКО-РУДАРСКА СТРУКА
Геолошко-рударски техничар

Скопје, 2007 година

1. ИДЕНТИФИКАЦИОНИ ПОДАТОЦИ

1.1. Назив на наставниот предмет: РУДАРСКИ МАШИНИ СО ТРАНСПОРТ И ИЗВОЗ

1.2. Образовен профил и струка:

1.2.1. Образовен профил: геолошко-рударски техничар

1.2.2. Струка: геолошко-рударска

1.3. Диференцијација на наставниот предмет

1.3.1. Карактеристичен за образовниот профил

1.4. Година на изучување на наставниот предмет

1.4.1. Трета година

1.5. Број на часови на наставниот предмет

1.5.1. Број на часови неделно: 2 часа

1.5.2. Број на часови годишно: 72 часа

1.6. Статус на наставниот предмет

1.6.1. Задолжителен

2. ЦЕЛИ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

По постигањето на целите од програма по наставниот предмет **рударски машини со транспорт и извоз** ученикот се стекнува со знаења и вештини и се оспособува :

- да ги познава основните операции при транспорт на руда и јаловина во рудниците;
- да го опишува современиот начин на транспорт и извоз во различни услови на експлоатација;
- да ги сфаќа карактеристиките на површинскиот и подземниот транспорт;
- да ги споредува машините кои се користат во подземна и површинска експлоатација;
- да ги опишува машините и транспортните средства кои се користат;
- да изврши избор на соодветно транспортно сретство;
- да решава поедноставни проблеми од областа на транспортот;
- да осигурува безбедна работа за себе и во работната средина;
- да се оспособува за тимска работа;
- да развиваат работни навики.

3. ПОТРЕБНИ ПРЕДХОДНИ ЗНАЕЊА

За успешно постигање на зацртаните цели од програмата по **рударски машини со транспорт и извоз** потребни се предзнаења од наставните предмети: **рударство со откопни методи, минералологија, техничко цртање со автокад.**

4. ОБРАЗОВЕН ПРОЦЕС

4.1. Структурирање на содржините за учење

Тематски целини	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу темат.целини и меѓу предметите
1.РУДАРСКИ РАБОТИ	8	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги познава основните рударски работи; - да ја разбира е поделбата на рударските машини; - да ги познава видовите на погонска енергија што се користи во рударските машини.	Преку слики, слајдови појаснување на поимите, дискутирање, нагласување на она што е важно за правилен избор на погонска енергија.	Рударство со откопни методи трета година Практична настава трета година
2.РУДАРСКИ МАШИНИ ВО ПОДЗЕМНА ЕКСПЛОАТАЦИЈА	8	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги познава алатите и машините што се користат за копање; - да ги набројува алатите кои се користат во подземна експлоатација (копач, дикел, кускија, лопата, пневматски чекан и лопата и хидромонитор) - да ги набројува машините за копање (глодалки, стругови и машини за засекување и потсекување).	Објаснување, цртање, дискутирање организирање на работа во групи.	Рударство со откопни методи трета година Практична настава трета година
3.РУДАРСКИ МАШИНИ ЗА ДУПЧЕЊЕ ВО ПОДЗЕМНА	14	<ul style="list-style-type: none"> - Да го објаснува дупчењето на дупнатини и нивната поделба; - да го разликува рударното од ротациското дупчење;	Објаснување, цртање, дискутирање организирање на работа во групи.	Рударство со откопни методи трета година

ЕКСПЛОАТАЦИЈА		<ul style="list-style-type: none"> - да ги споредува предностите и недостатоците на сите начини на дупчење; - да ги препознава дупчалките со ударно и ротациско дејство на работа; - да ги опишува составните делови на пневматски дупчачки чекани, ускопен чекан, столбни чекани, хидраулички дупчачки чекани; - да разликува дупчачки длета и круни; - да ги опишува вртилиците и видот енергија; - да го опишува комбинираното дупчење; - да ги опишува дупчалки. 		Практична настава трета година
4.МАШИНИ ЗА ТОВАРАЊЕ ВО ПОДЗЕМНА ЕКСПЛОАТАЦИЈА	10	<ul style="list-style-type: none"> - Да разликува рачен и полумеханизиран алат за товаране: рударски лопати, претоварачи и механички лопати ; - да ги објаснува машините за товаране во подземните рудници; - да ги набројува машините за товаране; - да ја опишува: машината за товаране со скрепер, машина за товаране со лопата, со шепа и со грабилка и товарачко-транспортна машина со лопата . 	- Објаснување, цртање, дискутирање организирање на работа во групи.	Рударство со откопни методи трета година Практична настава трета година

<p>5.ПОДЗЕМЕН ТРАНСПОРТ</p>	<p>20</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги дефинира руднички транспорт и извоз; -да ги споредува средства за транспорт и за извоз; - да ги согледа разликите меѓу транспортните средства во подземна и површинска експлоатација; -да ги разбира условите за исполнување на транспортните средства; -да ја познава функцијата на подземниот транспорт и неговото значење; -да ги познава транспортните средства во подземна експлоатација; -да ја познава заштитата при транспортот; - да разликува континуирано и дисконтинуирано дејство на работа; -да ги опишува средствата за транспорт во подземните рудници; - да ги набројува карактеристики на средствата за транспорт; -да ги разликува: грабилниот транспортер, транспортерот со скрепер, транспортерот со јамски камиони, шински транспортни средства и транспорт со жичара. 	<p>Објаснување на поимите од транспорт и извоз, цртање шеми на различни видови на транспортни средства, покажување слики;</p> <p>дискутирање за важноста на правилен избор на транспортни средства</p> <p>Објаснување на поимите од подземен транспорт; покажување слики и шеми од транспортните средства;</p> <p>дискутирање за начинот на работа и покажува примери од нашите рудници;</p> <p>дискутирање за поранешните транспортни средства и современите;</p> <p>појаснување на карактеристиките на секој транспорт поединечно.</p>	<p>Практична настава</p>
--	------------------	--	--	--------------------------

6.ИЗВОЗНИ МАШИНИ	12	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги познава основните поими за извоз; - да ги опишува елементите на извозните окна; -да ги познава извозните садови кои се користат во јама; -да ги опишува извозните кошеви и скипови; - да ги познава извозните јажиња; -да ја објаснува улогата на сигурносните уреди кај извозните машини; - да ги разликува извозните кули според намената и конструкцијата. 	Објаснување, цртање, дискутирање организирање на работа во групи.	Рударство со откопни методи трета година Практична настава трета година
-----------------------------	-----------	---	---	--

4.2. Наставни методи и активности на учење

Во текот на наставата наставникот ги превзема следните активности: планира, организира, дава упатства, демонстрира, црта, објаснува, споредува, дава примери, ја следи работата на учениците, ги мотивира учениците, ги следи, проверува и оценува постигањата на учениците и др.

Во текот на наставата активностите на учениците се состојат во: слушање, следење на инструкции дадени од наставникот, читање на симболи, табели, дијаграми, графици, дискутирање др.

4.3. Организација и реализација на наставата по предметот

Воспитно-образовната работа по наставниот предмет **рударски машини со транспорт и извоз** се реализира преку стручно – теоретска настава во кабинет-училница. Образовните активности се реализираат во две полугодија во трета година преку редовен распоред на часовите.

4.4. Наставни средства и помагала

За поефикасно постигнување на целите се користи: графоскоп, компјутер, CD и DVD, шеми, дијаграми, табели, слики, примероци од карпи, хидрогеолошки карти и други наставни средства и помагала.

За поуспешно совладување на целите на наставниот предмет се користи : учебници и учебни помагала, наставен материјал подготвен од страна на наставникот, како и дополнителна литература за наставникот.

5.ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГНУВАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Оценувањето на постигнувањата на учениците врши перманентно преку писмено проверување по секоја завршена тематска целина. Исто така, се оценуваат и извештаите на учениците од реализираните посети. Доколку ученикот непостигне резултати во реализирањето на конкретните цели на наставната програма се постапува согласно законската регулатива.

6. КАДРОВСКИ И МАТЕРИЈАЛНИ ПРЕДУСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА СТАВНАТА ПРОГРАМА

6.1. Основни карактеристики на наставниците

Наставникот по наставниот предмет *рударски машини со транспорт и извоз* треба да ги поседува следните персонални професионални и педагошки карактеристики: да е психофизички здрав, да го применува литературниот јазик и писмо на кој се изведува наставата, да е комуникативен и отворен за соработка како со учениците така и со колегите, да има соодветно професионално образование, со или без работно искуство, да ја сака педагошката работа, да е добар организатор, креативен и подготвен за воведување на иновации во воспитно-образовната работа.

6.2. Стандард за наставен кадар

Наставата по наставниот предмет *рударски машини со транспорт и извоз* ја реализираат кадри со завршени студии по рударство и со здобиена педагошко – психолошка и методска подготовка и положен стручен испит.

6.3. Стандард за наставен простор

Воспитно- образовната работа по наставниот предмет *рударски машини со транспорт и извоз* се реализира во специјализирана училница или кабинет опремена со потребните наставни материјали и опрема според Нормативот за опрема по соодветниот предмет.

7. ДАТУМ НА ИЗРАБОТКАТА И НОСИТЕЛ НА ИЗРАБОТКАТА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

7.1. Датум на изработката: мај 2007

7.2. Состав на работната група:

1. Виолета Грујевска, советник , раководите, Центар за стручно образование и обука- Скопје
2. Валентина Маневска, дип, инж. рудар., наставник „Таки Даскало”- Битола
3. Трајко Трајков, дип, инж. геол., наставник, „ Наум Наумовски - Борче”- Пробиштип
4. Страшо Маневски дип, инж. геол., РЕК,, Битола”

8. ПОЧЕТОК НА ПРИМЕНА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

8.1. Датум на започнување:

9. ОДОБРУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по *рударски машини со транспорт и извоз*

ја одобри (донесе): Министерството за образование и наука со решение бр.11-4401/1 од 12.06.2007 година.